

N:o 39.

Ank. till Riksd. kansli den 14 april 1893, kl. 12 midd.

*Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändring
i 227 § sjölagen.*

Uti två vid innevarande riksdag väckta motioner, hvilka afgifvits inom Första Kammaren, n:o 20, af herr *von Hedenberg* samt inom Andra Kammaren, n:o 168, af herr *E. Svensson* anförde motionärerna, att den för sjöfarten oundgängliga bergningsrörelsen lede svårt afbräck af det i 227 § sjölagen den 12 juni 1891 intagna stadgande, att öfverenskommelse om bergarelöns bestämmande genom skiljemän ej är giltig, samt att någon olägenhet icke kunde drabba sjöfarten derigenom, att parterna, liksom enligt 1864 års sjölag, tillätes att med lagligen bindande kraft träffa sådan öfverenskommelse; och hemställde motionärerna, att Riksdagen ville för sin del besluta:

att ur 227 § sista punkten, så lydande:

»Innefattade öfvenskommelsen, att bergarelönens belopp skulle bestämmas af skiljemän eller på annat dylikt sätt, vare det aftal ej gällande» — skall utgå; eller, derest detta icke vunne bifall,

att 227 § skall erhålla den lydelse, som den egde i Kongl. Maj:ts proposition till 1891 års Riksdag:

»Har befälhafvare, redare eller lastegare, medan nöden ännu varade, med bergarne öfverenskommit om viss bergarelön, ege ändock den, som skall utgifva bergarelönen, att, der det betingade beloppet betydligt öfverstiger hvad skäligt är, vid domstol deri erhålla jemkning; instämme dock klander inom två månader efter aftalets ingående eller

hafve förlorat sin talan. Innefattade öfverenskommelsen, att bergarelönens belopp skulle bestämmas af skiljemän eller på annat dylikt sätt, vare det aftal ej bindande för den, som skall utgifva bergarelönen, der han inom fjorton dagar efter det öfverenskommelsen slöts hos bergarne uppsäger aftalet.»

Till stöd för sin framställning hafva motionärerna åberopat en dem tillstörd skrifvelse i ämnet, som afgifvits af styrelsen för bergnings- och dykeribolaget Neptun.

Bemälda styrelse framhöll till en början, hurusom i Danmark, med hvars sjölagstiftning det ansetts önskvärdt, att den svenska skulle bringas i öfverensstämmelse, motsvarande § erhållit följande med sjölagskomiténs förslag hufvudsakligen öfverensstämmande lydelse:

»Er der, medens Nöd stod paa, af Skipper, Reder eller Ladningsejer indgaaet Overenskomst om Bjergelön, kan dog den, som skal betale samme, inden to Maanader efter Overenskomstens Afslutning, bringe Spørgsmaalet om Bjergelønnens Størrelse for Retten, som kan nedsætte den betingede Godtgørelse, naar denne betydelig overstiger, hvad der skønnes at være passende. Gaar Overenskomsten ud paa at Bjergelön skal fastsættes ved Voldgift eller paa anden lignende Maade, er den ikke bindende for den, som skal betale Bjergelönnen, naar han inden 14 Dage efter Overenskomstens Afslutning opsiger denne».

Styrelsen anförde vidare:

»Tvifvelsutän har afsigten med den af 1891 års Riksdag företagna förändringen af sista punkten af 227 § i Kongl. Maj:ts förslag till ny sjölag hufvudsakligen afsett att förekomma, att partiskhet och godtycklighet skulle kunna göra sig gällande vid bestämmande af bergarelöns belopp, hvilket Riksdagen synes antaga skola blifva säkrast och rättvisast uppskattadt af domstol; men ehuru häremot torde med fog kunna invändas, att i en tvist om ett med särskilda fartyg, pumpmaskiner och andra för bergning afsedda redskap utfördt bergningsarbete, exempelvis af ett grundstött och sjunket, lastadt jernångfartyg, större sakkunskap rörande de i 225 § af sjölagen nämnda omständigheter bör kunna påräknas hos tre eller fem för utredning af en sådan fråga särskildt utsedde sakkunnige skiljemän, än hos någon vanlig domstol i vårt land, der sjörätter ännu saknas, torde vi nu dock endast böra, såsom det vigtigaste skälet för vår hemställan, att sista punkten i 227 § i sjölagen rörande bestämmelsen om skiljemän må utgå eller erhålla den af Kongl. Maj:t föreslagna lydelse, anförda hvad vår erfaren-

het under det första året af den nya sjölagens tillämpning gifvit vid handen.

Under 1892 hafva till och med oktober månad af bergnings- och dykeribolaget Neptun i Östersjön blifvit bergade 11 ångfartyg och 5 segelfartyg, och för dessa har bergarelön blifvit erlagd endast för 1 ångfartyg och 3 segelfartyg med tillsammans kronor 62,520,18, då deremot alla de öfriga krafven dels redan äro och dels synas oundgängligen blifva föremål för domstols behandling. Vid oktober månads utgång nämnda år uppgingo bolagets löpande utgifter till en summa af 535,000 kronor, hvadan bolaget vid nämnda tidpunkt låg i ett förskott af 472,500 kronor. Ingen anledning finnes att antaga, att förhållandena skola ställa sig gynsammare under kommande år, sedan sjölagen snart sagdt uppmanar den bergade att icke godvilligt betala ens en måttlig bergarelön, utan söka genom den bristande bindande kraften hos ett kompromissafstal, som dock hittills visat sig vara den enda kontraktsform, som kunnat leda till ett snabbare afgörande af tvister om bergarelön, utdraga afgörandet så länge som möjligt, i förhoppning vare sig att uttrötta bergaren eller möjligen genom advokatoriska knep vinna en obefogad nedsättning i aftalad bergarelön; och då sjörättsmål hos oss icke slutföras på kortare tid än vid pass tre år, men väl understundom taga vida längre tid i anspråk, så blifver häraf en följd, att bolaget nödgas ligga i ett förskott med vid pass tre års driftkostnader, eller med den enorma summan af nära två millioner kronor. I sammanhang härmed böra vi påpeka, att de allra flesta af de vid Sveriges kuster bergade fartygen äro utländska och hufvudsakligen engelska, hvilkas assuradörer ofta fästa föga afseende vid det berättigade i bergares kraf å skälig bergarelön, utan numera begagna sig af den nya sjölagens bestämmelser och det i deras ögon billiga rättegångsväsendet i Sverige för att möjligen ernå någon nedsättning af bergarelönen, helst en förhöjning deraf icke kan ifrågakomma, äfven om sådan skulle genom försvåradt arbete befinnas vara skälig.

Vi våga i denna fråga uttala den förmodan, att bristande närmare kännedom om bergningsväsendet, sådant detsamma numera befinnes i vårt land, vållat, att i sjölagen intagits bestämmelser, hvilka måste ödelägga detsamma. Från tider, hvilka dock nu äro mycket aflägsna, har mängen insupit den föreställningen, att bergning är liktydig med eller bildar en afart af sjöröfveri; och om en sådan åsigt äfven förr kunnat hafva någon hemul, då en halfvild kustbefolkning kastade sig öfver ett strandadt fartyg, hufvudsakligen för att utplundra detsamma eller åtminstone för att af dess olycka söka för sig draga den mest hänsyns-

lösa vinst, är den dock numera fullkomligt origtig. Bergning bedrifves nu, med få undantag, systematiskt af stora bolag eller rederier, som för högst betydliga kostnader åt sig anskaffat dyrbar materiel af fartyg, pumpar, pråmar, pontoner, dykeriapparater m. m., hvarmed de, under ledning af tekniskt bildade män, utföra ingenjörsarbeten, stundom af allra svåraste art. Den ringa bergning, som utföres ensamt af kustboar, förtjenar numera knappast att omnämnas, och allra minst borde, för vid sådan möjligen lådande missbruk, lagstiftningen på den lojala bergningsaffären lägga band, som med all visshet måste förqväfva den samma. Några siffror torde, såsom härvidlag synnerligen upplysande, böra anföras.

Bergnings- och dykeribolaget Neptun i Stockholm är ett skeppsrederi, som med ett fullt inbetaldt kapital af 1,500,000 kronor, anskaffat bergningsmateriel till ett inköpsvärde af 1,580,441 kronor, och detta bolag, stiftadt år 1869, har intill slutet af år 1891 bergat följande egendom, nemligen:

2	bepansrade örlogsfartyg,
219	större lastångfartyg,
59	kust- och passagerareångfartyg,
337	segelfartyg,
3	ångmudderverk,
566	diverse laster och
79	rigggar från vrak,

representerande, i inbergadt, skadadt skick ett, dels genom laga värderingar och dels genom offentliga försäljningar uttrönt, sammanlagdt värde af *sjutiotre millioner åttahundrasextiosju tusen kronor*.

Bolagets omkostnader hafva under de senaste tio åren uppgått till följande belopp:

för 1882 kronor	653,482,15	för 1887 kronor	418,222,28
„ 1883 „	770,176,88	„ 1888 „	452,255,24
„ 1884 „	1,026,116,03	„ 1889 „	563,271,66
„ 1885 „	786,890,19	„ 1890 „	417,716,35
„ 1886 „	596,699,24	„ 1891 „	649,827,92,

utvisande en medelkostnad per år af *kronor 633,465,79*.

1892 års löpande utgifter uppgingo, såsom ofvan nämnes, vid oktober månads utgång till kronor 535,000.

Under ofvannämnda tio år hafva rederiets delegare å sitt inbetalta aktiekapital erhållit en utdelning af tillsammans 81 procent eller 8,1 procent per år, hvarvid dock bör anmärkas, att dess materiel i allmänhet

icke varit försäkrad emot sjöfara, emedan sådan försäkring skulle slukat största delen af sagda måttliga behållning.

Af dessa siffror torde framgå, att bolaget, som genom sin verksamhet under årens lopp tillkämpat sig stort anseende, äfven i utlandet, icke å denna verksamhet skördat någon oskäligen vinst, och att detsamma svårigen lär kunna uthärda det tillstånd, som genom den nya sjölagens stadganden tillskapats, emedan dertill skulle erfordras ett, genom de nu uppkomna otaliga — och olidliga — rättegångarne, nödvändiggjort enormt förlagskapital, som bolaget hvarken kan eller vill anskaffa. Säkerligen skulle ock hvarje annan affär, under liknande omständigheter, d. v. s. under vissheten att för utfående af hvarje sin fordran nödgas underkasta sig minst tre-årig rättegång, upphöra; och bergnings- och dykeribolaget Neptun måste äfven vara derå betänkt samt söka att till något grannland, der sådana svårigheter som i Sverige icke möta, försälja sin bergningsmateriel.

Vi tillåta oss att med några ytterligare ord sammanfatta, hvad vi anse vara denna frågas hufvudsakliga innebörd. Så länge svensk sjölag därför icke lade något hinder i vägen, kunde en svensk bergare, till undvikande af hvarje tvist, uppgöra kontrakt derom, att bergarelönen skulle, efter fulländad bergning, bestämmas af kompromiss och kunde sålunda undvika hvarje anledning till tidsödande och kostsamma rättegångar, då han naturligen icke gerna åtog sig arbeten, som påtagligen skulle leda till tvist. Denna möjlighet att undvika dylika tvister är numera utesluten; bergaren måste därför vara beredd att i de allra flesta fall underkasta sig sådan, att under årtal få vänta på utfående af förtjent bergarelön, att därför nödgas mångdubbla sitt driftkapital och slutligen att nödgas utbetala högst betungande rättegångskostnader, för hvilka han väl i allmänhet icke lär tilldömas ersättning af sina vederparter, derest desamma i rättegångarne erhålla någon, äfven den minsta nedsättning i fordrad bergarelön. Bergningsrörelse lär därför svårigen hädanefter kunna bedrifvas i vårt land, hvarifrån en befintlig, förträfflig bergningsmateriel, som sannolikt står högst bland all sådan nu existerande, måste försvinna; och detta endast därför, att den i de flesta andra fall såsom rent af nödvändig ansedda lagen om skiljemän icke får vid bestämmande af bergarelön användas; ett förbud för hvilket vi icke kunna finna att öfvertygande skäl blifvit anförda.»

Till fullständigande af de i förenämnda skrifvelse lemnade uppgifter har en af motionärerna ingifvit till utskottet en promemoria, af hvilken framgår, *dels* att den egendom till ett sammanlagdt värde af 73,867,000 kronor, som bergningsbolaget Neptun före slutet af år 1891

bergat, utgöres till 64,177,000 kronor af utländska fartyg och laster samt till 9,690,000 kronor af svensk egendom, *dels ock* att under år 1892 bolaget för utbekommande af bergarelönen måst till vederbörande domstol instämma representanter för ej mindre än elfva utländska ång- och segelfartyg med ett bergadt värde af tillhoppa 1,780,000 kronor, hvaremot bolaget under sistnämnda år icke behöft vidtaga sådan åtgärd mot något svenskt rederi.

Då utskottet går att afgifva utlåtande öfver ifrågavarande motioner, anser sig utskottet till en början böra redogöra för tillkomsten af ifrågavarande lagstadgande.

Sjölagen den 23 februari 1864 innehöll i 181 § ej någon bestämmelse angående giltigheten af skiljeaftal i fråga om bergarelönens belopp, utan endast stadgandet, att, derest parterna ej kunde förena sig om bergarelönen, densamma skulle bestämmas af domstol, samt att vid olyckstillfället ingånget aftal om bergarelön kunde utan inskränkning i tiden dragas under domstols pröfning.

Den komité, åt hvilken Kongl. Maj:t uppdragit att granska 1864 års sjölag, anförde i sitt den 22 februari 1887 afgifna betänkande, att komiténs förslag — hvilket är hufvudsakligen lika med ofvan anförda motsvarande stadgande i den danska sjölagen — utgått från det antagande, att ett aftal, ingånget under trycket af de med en olyckshändelse å sjön förknippade omständigheter, måste anses sakna den karakter af frivillighet, som vore ett vilkor för hvarje aftals giltighet. En, medan nöden ännu varade, ingången öfverenskommelse, vare sig om bergarelönens belopp eller om dess bestämmande i annan ordning än af domstol, borde därför icke vara ovilkorligt bindande för den, som skulle betala bergarelönen. Till befordrande af rättssäkerheten borde emellertid rätten att vid domstol påkalla jemkning af ett sålunda slutet aftal inskränkas till viss kortare tid efter aftalets ingående.

Med anledning af de inom högsta domstolen vid granskning af komiténs förslag framställda anmärkningar gafs åt 227 § den lydelse, densamma erhållit i Kongl. Maj:ts här ofvan omförmälda förslag.

Det särskilda utskott, som vid 1891 års riksdag tillsattes för behandlingen af Kongl. Maj:ts proposition, anförde bland annat följande:

Med rätta hade den i 1864 års sjölag antagna grundsats, att aftal,

som vid olyckstillfället inginges rörande bergarelöns belopp, ej vore obetingadt bindande för den, som skulle utgifva densamma, i Kongl. Maj:ts förslag fullständigats genom stadgandet om rätt för denne att rygga ett under enahanda omständigheter tillkommet aftal derom, att bergarelöns belopp skulle bestämmas af skiljemän eller på annat dylikt sätt. Men hvad man härigenom åsyftat skulle i många fall göras om intet genom den bestämmelsen, att öfverenskommelsen blefve bindande, om den ej uppsades inom fjorton dagar efter dess ingående; en dylik uppsägning kunde nemligen, äfven om den öfver hufvud alltid vore utförbar, i många fall ej på så kort tid medhinnas, helst om bergningen utförts af en mängd, öfver en hel kuststräcka spridda personer. Af dessa skäl hade utskottet föredragit att taga steget fullt ut och förklara dylik öfverenskommelse ogiltig — parterna naturligtvis obetaget att genom dess bekräftande, sedan nöden upphört, bereda den gällande kraft.

I enlighet med särskilda utskottets hemställan erhöll 227 § sin nuvarande lydelse:

»Har befälhafvare, redare eller lastegare, medan nöden ännu varade, med bergarne öfverenskommit om viss bergarelön, ege ändock den, som skall utgifva bergarelönen, att, der det betingade beloppet betydligt öfverstiger hvad skäligt är, vid domstol deri erhålla jemkning; instämme dock, der bergarelönen jemväl guldits, medan nöden ännu varade, klander inom sex månader, efter det betalning erlades, eller hafve förlorat sin talan. Innefattade öfverenskommelsen, att bergarelöns belopp skulle bestämmas af skiljemän eller på annat dylikt sätt, vare det aftal ej gällande.»

De af motionärerna åberopade omständigheter hafva gifvit utskottet anledning att taga i öfvervägande, huruvida icke bestämmelserna i 227 § sjölagen borde undergå någon jemkning i det af motionärerna angifna syftet. Det i nämnda lagrum förekommande ovilkorliga stadgandet om skiljeaftals ogiltighet torde nemligen hafva medfört sådana svårigheter för idkandet af denna rörelse, att den farhåga synes icke vara utesluten, att bergningsbolag skulle komma att förlägga hufvudsätet för sin verksamhet till annat land, hvars lagstiftning i förevarande hänseende lemnade bolagen behöflig aftalsfrihet. Att genom en sådan förflyttning såväl sjöfartsnäringen i landet som ock inländska reparationsverkstäder och varf komme att lida icke ringa men, synes utskottet ligga i öppen dag.

Utskottet anser sig emellertid icke kunna tillstyrka, att någotdera af de af motionärerna alternativt framlagda förslagen till lättnader i förevarande hänseende i oförändradt skick varder af Riksdagen antaget.

Mot förslaget att borttaga bestämmelsen i 227 § sjölagen derom, att aftal om bergarelönens bestämmande af skiljemän ej skall gälla, kan, på sätt sjölagskomitén vid behandlingen af ifrågavarande stadgande erinrat, med fog göras den anmärkning, att en öfverenskommelse i fråga om bergarelönens bestämmande i viss annan ordning än genom domstol, hvilken öfverenskommelse den nödstälde kan antagas hafva ingått utan den lugna besinning, som för ingående af ett dylikt aftal erfordras, icke bör för honom vara ovilkorligt bindande.

Mot förslaget, att skiljeaftal väl finge ingås, men att det kunde rubbas genom hos bergarne verkställd uppsägning inom fjorton dagar efter öfverenskommelsens avslutande synes åter böra erinras, att den i Kongl. Maj:ts förslag för uppsägning af ett skiljeaftal föreskrifna tiden af fjorton dagar måste, med hänsyn till den här ofvan angifna svårigheten att inom så kort tid anträffa en hvar af bergarne, anses vara för knappt tillmätt; samt att för öfrigt den föreskrifna uppsägningen torde kunna lämpligare utbytas mot föreskrift om någon anmälan eller protest inför offentlig myndighet.

Utskottet håller vidare före, att vid en förändring af stadgandet i sist angifna rigtning garantier böra beredas därför, att det beslut, som framgår ur ett, medan nöden ännu varade, ingånget skiljeaftal icke varder, så att säga, på förhand afgjort, vare sig genom nämmande i aftalet af vissa personer till skiljemän eller genom sättet för deras utseende.

Då ett formuleradt förslag till lagstadganden i ämnet icke torde böra framläggas utan föregående fullständig utredning af alla på frågan inverkan omständigheter, får utskottet, under åberopande af hvad här ofvan blifvit anfördt, hemställa:

att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t an- håller, att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, i hvad mån bestämmelserna i 227 § sjölagen böra undergå förändring i syfte, att ett vid olyckstillfället ingånget aftal derom, att bergarelönens belopp skall bestämmas af skiljemän, tillerkännes bindande kraft, under förutsättning, att i lagen intagas bestämmelser, som bereda verksamt skydd mot missbruk af sådana

aftal, samt derefter för Riksdagen framlägga förslag i ämnet.

Stockholm den 14 april 1893.

På lagutskottets vägnar:

L. ANNERSTEDT.

Reservation:

Af herrar *Lilienberg* och *Fröberg*, som ansett, att utskottet i anledning af de ifrågavarande motionerna bort tillstyrka Riksdagen

att i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande, huru vida förhållandena påkalla ändring af 227 § sjölagen i det, uti motionerna angifna syfte, samt, derest sådan ändring anses nödig, låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till densamma.

Herrar *Erickson*, *F. Andersson* och *Wester* hafva begärt få här antecknad, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.
